

PSİKOLOJİK DANIŞMAN ADAYLARININ YAŞLILARA YÖNELİK TUTUMLARI

 Ahmet KARCI^a

 Hatice KUMCAĞIZ^b

Öz

Bu araştırmanın amacı psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarının incelenmesidir. Bu araştırma ilişkisel araştırma düzeylerinden korelasyonel bir araştırmadır. Araştırmada tüm evrene ulaşılmaya çalışılmış olup araştırmaya 142 kişi katılmıştır. Araştırmanın verileri Kişisel Bilgi Formu ve Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği ile toplanmıştır. Bu araştırmada istatistiksel analizler IBM SPSS 18 programı aracılığıyla yapılmıştır. Verileri analiz etmek için bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarının; büyükbaba veya büyükannenin yaşama durumu, evde yaşlı bireyler ile yaşama isteme, sınıf düzeyi ve yaşanan yer değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Büyükbaba veya büyükannesi hayatta olmayanların, evde yaşlı bireyler ile yaşamayı isteyenlerin, 2. Sınıfların 4. Sınıflara göre ve ilçede yaşayan psikolojik danışmanların köyde yaşayanlara göre yaşlılara yönelik olumlu bir tutuma sahip olduğu bulunmuştur. Öte yandan psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarının; cinsiyet; evde büyükbaba veya büyükanne ile yaşama durumu, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, aile yapılarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik danışman adayları, Yaşlılık, Tutum.

ATTITUDES OF PSYCHOLOGICAL COUNSELOR CANDIDATES TOWARDS THE ELDERLY

Abstract

The purpose of this research is to examine the attitudes of psychological counselor candidates towards the elderly. This study is a correlational study from the relational research levels. In the research, it was tried to reach the whole universe and 142 people participated in the research. The data of the study were collected with the Personal Information Form and the Attitudes towards the Elderly Scale. Statistical analyzes in this study were carried out using the IBM SPSS 18 program. Independent sample t-test and one-way analysis of variance were used to analyze the data. As a result of the research, the attitudes of the psychological counselor candidates towards the elderly; It was found that there was a significant difference according to the living status of the grandparents, the desire to live with the elderly at home, the class level and the place of residence. It has been found that those whose grandparents are not alive, those who want to live at home with elderly individuals, 2nd graders compared to 4th grades, and the psychological counselors living in the district have

^a Rehber Öğr., MEB, karcaahmet55@gmail.com

^b Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri, Eğitim Bilimleri, hkumcagiz@gmail.com

Makale Geliş Tarihi: 15.08.2023, Makale Kabul Tarihi: 04.09.2023

a positive attitude towards the elderly compared to those living in the village. On the other hand, the attitudes of psychological counselor candidates towards the elderly; gender; It was found that there was no significant difference in terms of living with grandparents at home, mother's education level, father's education level, and family structures.

Keywords: Psychological counselor candidates, Old age, Attitude.

Giriş

Yaşlılık dönemi değerlendirildiğinde bu kapsamda çeşitli kavramlardan bahsedilebilir. Yaş, yaşlanma ve yaşlılık kavramları bu bağlamda değerlendirilebilecek kavramlar olarak ifade edilebilir. Yaş; canlı bir varlığın meydana gelmesinden sonra geçen süreyi ortaya koyan bir zamandır (Sevil, 2005). Canlı varlıklar ele alındığında yaş, doğumdan başlayıp şu anda yaşanılan zamana kadar olan süreyi göstermektedir (Şentürk, 2020). Yaşlanma kavramına yönelik olarak çeşitli tanımlar yapılmıştır. Yaşlanma; sosyal yaşamda bireylerin kendilerine yönelik olarak yüklemiş oldukları çok yönlü bir kavram olarak belirtilebilir. Zamana bağlı olarak kişinin çevresine uyum sağlama kabiliyetinde; iç ve dış faktörlere karşı dengeyi sağlama becerisinde azalmalar meydana gelmesi, ölme olasılığının artması yaşlanma olarak ifade edilmektedir (Yumurtacı, 2013). Bir başka tanımda yaşlanma; bireyin doğumundan ölümüne dek olan zamanda fizyolojik, ruhsal, sosyal bakımdan farklılaşmaya uğrayarak hayatına etki eden ve geri dönüşü olmayan bir süreç olarak açıklanmaktadır (Tomanbay, 2002). Bu süreç bireyin içinde yaşamış olduğu toplumsal faktörlere ve deneyimlerine bağlı olarak iyi ya da kötü bir şekilde gelişim gösterebilir (Tereci vd., 2016). Yaşlılık; bireyin yaşamının son dönemlerini ifade ettiği için ve bu dönemde farklı gruplar yer aldığından farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Yaşlılık; fizyolojik, ruhsal, kronolojik ve toplumsal etmenleri olan geri dönüşü olmayan bir süreci ifade etmektedir (Yıldız, 2012).

Bireyler yaşlılık durumunu deneyimlerini kullanarak çevrelerine uyum sağlama, diğer bireylere olumlu anlamda katkı yapmada kullanabilirler. Bu bakımdan yaşlılık, biyolojik, psikolojik, kronolojik sosyal bakımdan bir bütün olarak değerlendirilmelidir (Özdoğan, 2022). Yaşlanma üzerinde çeşitli faktörler etkili olabilmektedir. Bunlar; çalışılan bir işten mahrum kalmak ve bir iş yapamamak, fiziksel yoksunlukların meydana gelmesi ve çeşitli bedensel rahatsızlıkların ortaya çıkması, eğlenceden mahrum kalmak, hayatın haz veren etkinliklerinden uzak kalmak ve ölüme yakın olmanın bilincinde olmak şeklinde açıklanabilir (Sucu, 2019). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) yaşlılığı tanımlamada kronolojik yaş temel almış olup 65 yaş ve üzerinde olan bireyleri yaşlı birey olarak açıklamaktadır. Yaşlılık genç yaşlı (65-74, orta yaşlı (74-84) ve en yaşlı (85 ve üstü) şeklinde gruplandırılarak ifade edilmektedir (Tezcan ve Seçkiner, 2005). Yaşlılık dönemi 65 yaş civarında başlangıç gösteren içerisinde biyolojik psikolojik ve sosyal değişimleri barındıran bir süreçtir (Canatan, 2018). Yaşlılık döneminde organ ve hücrelerin yenilenmesinde, yavaşlama, yıpranma ve durma gibi değişiklikler meydana gelmektedir. Fizyolojik değişikliklerin yanında, psikolojik ve sosyolojik değişimler de görülmektedir (Bıyıklı, 2020). Sinir sistemi, motor beceriler, kalp damar sistemlerinde yaşanan değişimler; işitme organında yaşanabilecek sorunlar; görme yetilerinde azalma olması; Tat ve koku almadan yaşanan bozulmalar; diş etlerinde çekilmeler olması ve buna bağlı olarak diş kayıplarının meydana gelmesi; hareket ve motor beceriler bakımından

hareketlerde yavaşlık, kemiklerde kırılmalıkların artması ve kireçlenmelerin meydana gelmesi yaşlılarda meydana gelen biyolojik değişimler arasında yer almaktadır (Onur, 2011; Yazıcı, 1994). Biyolojik değişimlerin yaşlı bireylerde görülme hızları bireylerin yaşam stillerine ve yaşamış oldukları bölgeye göre değişiklikler gösterebilmektedir (Pehlivan & Karadakovan, 2013; Tereci vd., 2016). Yaşlı bireylerde hatırlamada sorunlar yaşama, bellekte azalmalar olma, düşüncede yavaşlık, kavramları yeterince tanıyamama, hesaplama hataları, somut ve soyut kavramları belirlemede yetersizlik durumları gibi bilişsel değişimler yaşanmaktadır (Bahar, 2005; Er, 2009; Feldman, 2021).

Yaşlılarda meydana gelen bir başka değişim ise psikolojik değişimlerdir. Yaşlı bireylerde kaygı düzeyinde artışların yaşanması, yaşlılık durumunun kabul edilmemesi, iş yaşamına ve sosyal yaşama katılmada zorluk yaşama, yeni durumlara uyum sağlamada zorluk yaşama, yeniliklerden korkma, bazı yetilerde azalma ve kaybolma durumlarının yaşanması psikolojik değişimleri ifade etmektedir (Canatan, 2018; Ceylan, 2015; Eyüboğlu vd., 2012). Yaşlılıkta meydana gelen sosyal değişimler bireylerin içinde yaşadığı toplumsal normlar, yaşlı bireylere verilen değer, bir yaş grubundan beklenenler ile ifade edilebilir (Ceylan, 2015). Yaşlı bireylerin sayısının bir toplumun toplam nüfusunun %10'unun geçmesi toplumun yaşlandığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Ülkemizde yaşlı nüfus oranı artış hızı ile diğer yaş grupları oranı artış hızı karşılaştırıldığında yaşlı nüfus oranının artış hızı daha fazladır. Sağlık hizmetlerinin ve yaşam şartlarının gelişmesi ile ülkemizde yaşlı nüfusun oranında artış meydana gelmiştir. Yaşlı nüfus artış hızının fazla olmasına ve yaşlı nüfusun artmasına rağmen ülkemiz genç nüfus yapısını korumaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2021). Tutum kişinin belli bir obje ya da olguya yönelik olarak göstermiş olduğu davranış yönelimleridir. Bireylerin belirli durumlar karşısında yapması beklenen olası davranışlar olarak da açıklanabilir (İnceoğlu, 2010). Tutumlar kişilere özel bir yönelimi ve davranışı ifade etmektedirler. Kişileri anlamak ve onların duygu, düşünce ve davranışlarını belirtmek için kullanılmaktadır (Çöllü & Öztürk, 2006). Tutumlarla ilgili bazı özellikler bulunmaktadır. Öğrenilebilir olması, belirgin olmaması, gücünün olması, yoğunluğunun olması, olumlu ya da olumsuz bir özellik gösterebilmesi, benzer tepkilerden meydana gelmesi, sabit olmaması tutumların özelliklerindedir (Ustaahmetoğlu, 2013).

Yaşlı ayrımcılığı yaşlılık döneminde karşılaşılan durumlardan bir tanesidir. Yaşlı ayrımcılığı; yaşlılık dönemindeki bireylere yönelik ön yargıyı duygu düşünce ve davranışlarla ifade etmek şeklinde tanımlanmaktadır (Akdemir vd., 2007; Buz, 2015). Irk ve cinsiyet gibi yaygın olarak karşılaşılan ayrımcılık türlerinden sonra yaşlı ayrımcılığı kavramı yerini almaktadır (Altay ve Aydın, 2014; Can vd., 2019). Yaşlı bireylerin yaşlı ayrımcılığına uğraması bireylerin yaşlanma ve yaşlılığa ilişkin olumsuz duygu düşünce ve davranışlara sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. İnsan hayatına bakıldığında yaşlanmanın sonucu olarak bireylerin yaşadıkları fiziksel, sosyal ve psikolojik değişimler toplumdaki diğer bireyler tarafından olumsuz olarak karşılanmaktadır. Yaşlılık dönemlerinde bireyler kendi ihtiyaçlarını tamamen karşılama noktasında eksiklikler yaşamaktadırlar. Bu durum da onların toplumda yaşlı ayrımcılığına uğramasına sebep olabilmektedir (Danış, 2011). Bundan dolayı da bireylerde yaşlılıktan kaçınmaya yönelik duygu düşünce ve davranışlar gözlenebilmektedir (Küçük, 2016). Yaşlılara yönelik tutumlar kişiye özgüdür ve sosyokültürel unsurlar tarafından belli bir hale gelmektedir (Peterson & Ralston, 2017). Yaşlı bireylere yönelik olumsuz tutumlar bireyin bazı önyargılarından kaynaklanmaktadır (Hanson, 2014). Yaşlı bireylerin kendi ihtiyaçlarını karşılamayacağı, bakım gibi konularda ekonomik giderlerinin

yüksek olması, yaşlılık döneminin fiziksel, zihinsel ve duygusal bakımdan çöküş dönemi olarak görülmesi düşünceleri yaşlı bireylere yönelik olumsuz tutumları ortaya çıkaran faktörler arasında yer almaktadır (Gümüšoğlu, 2019; Officer vd., 2020). Kültürel faktörler, toplumun yaşlılara yüklemiş oldukları anlam ve bunun bireylere yansıtılma tarzı yaşlılığa yönelik tutumları belirgin hale getirmektedir (Dalcalı & Özyürek, 2019). Yaşlılar ve yaşlılık konusunda bilgi sahibi olunması yaşlı bireylere yönelik olumsuz tutumları azalmakta ve olumlu tutumların artmasına olanak sağlamaktadır (Lee vd., 2015; Önder Erol, 2009, 2011).

Bireylerin benimsemiş oldukları dini inanış da yaşlılara yönelik tutumlarda etkili olmaktadır. Yaşlılığa ilişkin Konfüçyüs ilkelerine göre değerlendirme yapıldığında yaşlı kişilere ailede ve toplumda değerli bir görev tanımlanmaktadır (Yun & Lachman, 2006). Çin, Kore ve Japonya gibi doğu kültürünün görüldüğü ülkelerde ebeveynlere saygı, anne babaya destek olma, onlara karşı gelmemek önemli görülen değerler arasında yer almaktadır. Buna benzer şekilde Türk kültüründe de anne babaya ve diğer yaşlı bireyler gibi büyüklere saygı duyulmaktadır (Koca, 2022). Doğu toplumlarında hayat doğumdan başlayarak yaşamın sona ermesine kadar bütün bir biçimde ele alınır. Bundan dolayı yaşlı bireyler toplumun başka bir üyesi gibi değil toplumun normal bir parçası olarak kabul edilir ve kendi ihtiyaçlarını karşılayamayan bir kesim olarak görülmezler (Beğer & Yavuzer, 2012). Türk toplumunda büyüklere saygı duyulmasının doğal sonucu olarak yaşlı bireylere de saygı duyulmaktadır. Ancak toplumsal alanda meydana gelen değişimler yaşlıların ailedeki konumunda değişimler meydana getirmektedir. Dünyada ve ülkemizde yaşlı nüfus oranında meydana gelen artışlar toplumsal, sağlık, ailesel ve sosyal bakımdan bazı problemlere neden olmaktadır (Köse vd., 2015; Yılmaz & Özkan, 2010). Aile yapısında meydana gelen değişimler, kadınların iş yaşamına atılması, kente göçlerin artması, çocukların eğitim ve farklı bir yerde çalışmaları sebebiyle evden ayrılmaları yaşlı bireylerin ailedeki konumunu zayıflatmaktadır (Bulduk, 2014; Özdemir & Bilgili, 2014). Yaşlılara yönelik olumsuz tutumların önüne geçilmesi için genç bireylerin eğitilmesi önem taşımaktadır. Bu sayede bireyler yaşlı bireyler ile yaşayabilecekleri sorunları yapıcı bir şekilde çözebilme imkanına sahip olabilirler. Literatürde yaşlılara yönelik tutumlarla ilgili çeşitli araştırmalar yer almaktadır. Hemşirelik öğrencileri ile mühendislik öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının incelenmesine yönelik araştırmada iki bölüm arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Atasoy, 2020). Yaşlılara yönelik tutumu cinsiyete göre inceleyen çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Cinsiyetin yaşlılara yönelik tutumlar üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu araştırmalar (Altay & Aydın, 2015) olduğu gibi anlamlı bir farklılık oluşturmadığına ilişkin araştırmalar da (Adıbelli vd., 2013) bulunmaktadır. Yaşlılara yönelik tutumların sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiğine araştırmalar bulunmuştur. Yılmaz ve Özkan (2010) hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları araştırmada dördüncü sınıf öğrencilerinin yaşlılara karşı tutumlarının birinci sınıflara göre daha olumlu bir tutuma sahip olduğunu bulmuştur.

Her bireyin olduğu gibi psikolojik danışman adaylarının da belirli kişilik özellikleri bulunmaktadır. Onların sahip olduğu bu özellikler yardım etme davranışlarını etkilemektedir (Çivitçi & Arıcıoğlu, 2012). Örneğin dışadönük bireyler neşeli bir yapıya sahiptirler, sıcakkanlıdırlar, diğer bireylerle bir arada olmaktan hoşlanırlar ve insancıl bir özellikleri bulunmaktadır (Kail & Cavanaugh, 2008). Olumsuz duygulanıma sahip bireyler kaygılı bir yapıya sahip olmakla birlikte düşmanca duygular besleme ve zorlu yaşam olayları karşısında aşırı tepki eğitimi göstermektedirler (Weiten, 2010).

Deneyimlere açıklık kişilik özelliği gösteren bireyler meraklılık, hayal gücü ve esneklik düzeyleri yüksektir (Weiten, 2010). Deneyime açıklık kişilik özelliğine sahip bireylerin psikolojik danışmanlık gibi meslekleri tercih etmektedirler (Kail & Cavanaugh, 2008). Ayrıca deneyime açıklık kişiliğine sahip bireylerin empati kurma becerileri de yüksektir (Ivey vd., 2005). Yükseköğretimde bireylere yardım eden meslek gruplarının bireysel ve toplumsal olarak önemli bir rolü bulunmaktadır. Psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanında öğrenim gören öğrencilere bireylere tüm yönleriyle yaklaşımları gerektiği açıklanmaktadır. Psikolojik danışmanlar bireylere yaşamlarında karşılaştıkları sorunları çözmede profesyonel bir yardım sunmaktadırlar. Yaşlı bireyler de psikolojik danışmanların yardım ettiği kişiler arasında yer almaktadır. Bu bakımdan psikolojik danışmanların hem kendilerini iyi tanımaları hem de yaşlılar konusunda gerekli bilgiye sahip olmaları, ayrıca yaşlı gruba yönelik olumsuz tutumlardan kaçınmaları ve terapötik ilişkinin gelişeceği düşünülmektedir (Kumcağız vd., 2013).

Bu kapsamda bu araştırmanın amacı psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarının incelenmesidir.

A. YÖNTEM

1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarının incelendiği nicel araştırma yöntemlerinden tarama araştırmasıdır. Tarama araştırması bir grupla ilgili belirli özellikleri ortaya çıkarmak için veri toplama işlemi gerçekleştirilerek yürütülen araştırmadır (Büyüköztürk vd., 2019).

2. Araştırmanın Evreni/Örnekleme

Araştırmanın evrenini 2022-2023 eğitim öğretim yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünde 1. 2. 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören 142 öğrenci oluşturmuştur. Bu araştırmada tüm evrene ulaşılmaya çalışılmış, örneklem seçimine gidilmemiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin 116'sı kız (%81,7), 26'sı (%18,3) erkektir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları 18 ile 33 yaş arasında değişim göstermektedir ve ortalama yaş 20'dir. Öğrencilerin 33'ü (%23,2) 1. Sınıfta, 29'u (%20,4) 2. sınıfta, 22'si (%15,5) 3. sınıfta, 58'i (%40,8) 4. sınıfta eğitim-öğretime devam etmektedirler.

3. Veri Toplama Araçları

3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan bireylerin sosyodemografik özelliklerini ortaya koymak amacıyla araştırmacı bireyin geliştirmiş olduğu Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Bu formda bireylerin cinsiyetine, yaşına, kardeş sayısına, sınıf düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, ailenin sosyoekonomik durumu, yaşanılan yer, evde büyükanne ve büyükbaba yaşama durumu ya da birinin yaşama durumu, büyükanne veya büyükbabanın yaşama durumu, evde büyükanne ve büyükbaba ile yaşamayı isteyip istememe, sahip olunan aile yapılarına ilişkin sorular yer almaktadır.

3.2. Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği

Kogan (1961) yaşlılara yönelik tutumları ölçmek amacıyla yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeğini geliştirmiştir. Duyan ve Gelbal (2013) tarafından Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması yapılmıştır. Ölçek olumsuz tutum ve olumlu tutum olmak üzere iki alt boyuttan toplamda 34 maddeden meydana gelmekte olup ilk 17 madde olumsuz tutumu, 18-34 arasındaki 17 madde olumlu tutumu ölçmektedir. Ölçek “kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, biraz katılmıyorum, biraz katılıyorum, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum” şeklinde hazırlanmış altılı likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin puanlaması 1-2-3-5-6-7 şeklinde yapılmaktadır ve olumsuz ifadeler tersten puanlanmaktadır. Alt ölçeklerden alınacak puanlar 17-118 arasında değişmekte olup toplam puan 34 ile 238 arasında değişim göstermektedir. Ölçekte olumlu tutum alt ölçek puanının yüksek, olumsuz tutum alt ölçek puanının düşük olması yaşlılara yönelik olumlu tutumun olduğunu ifade etmektedir (Duyan & Gelbal, 2013; Kogan, 1961).

3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada öğrencilerden veri toplanmadan önce xxx üniversitesi etik kurulundan onay alınmıştır. Öğrencilerden veri toplama işlemleri online olarak gerçekleştirilmiş olup araştırmaya katılmaya gönüllü olan kişiler kendilerine gönderilen bağlantı yoluyla veri toplama araçlarını yanıtlamışlardır. Araştırmada istatistiksel analizlerin yapılmasında SPSS 18 programı kullanılmıştır. Araştırmaya 142 kişi katılım göstermiş ve veri toplama araçlarını cevaplamışlardır. Verilerde uç değer tespit edilmemiş olup ve tüm veriler analizlere dahi edilmiştir. Basıklık ve çarpıklık katsayıları incelendiğinde verilerin normal dağılım gösterdiği görülmüştür (George & Mallery, 2016). Bundan dolayı 142 katılımcı üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla cinsiyet, sınıf düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, yaşanan yer, aile yapıları, evde büyükanne ve büyükbaba ile birlikte yaşama ya da birinin yaşama, büyükanne ve büyükbabanın yaşama, evde büyükanne ve büyükbaba ile yaşamayı isteyip istememe sosyodemografik değişkenler kullanılmıştır. Verilerin analizinde Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova) ve Bağımsız Örneklem t testi yapılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak belirlenmiştir.

B. BULGULAR

1. Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarının cinsiyete, evde büyükbaba ve büyükanne ile yaşayıp yaşamama durumuna, büyükbaba veya büyükannenin yaşama durumuna, evde yaşlı bireyler ile yaşamak isteme durumuna göre anlamlı bir değişim gösterme durumunu ortaya koymak için bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testi sonuçları Tablo 1’de belirtilmiştir.

Tablo 1. Psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarına ilişkin t-testi sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	$\bar{X}$	Ss	t-testi		
					t	Sd	p
Cinsiyet	kız	116	142,6	23,47	.66	140	51
	erkek	26	139,27	23,85			
Evde büyükbaba ve büyükanne ile yaşama durumu	evet	30	137,9	19,37	-1,09	140	.28
	hayır	112	143,14	24,43			
Büyükbaba veya büyükannenin yaşama durumu	evet	111	139,22	22,35	-2,76	140	.00*
	hayır	31	152,10	25,07			
Evde yaşlı bireyler ile yaşamayı isteme	Evet	47	155,70	22,18	5,33	140	.00*
	hayır	95	135,27	21,15			

p* < .05

Tablo 1 incelendiğinde kız öğrencilerin yaşlılara yönelik tutum puanlarının ($\bar{X} = 142,6$) erkek öğrencilerin yaşlılara yönelik puanlarından ($\bar{X} = 139,27$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Psikolojik danışman adaylarının yaşlılara karşı tutumlarında cinsiyete göre anlamlı bir değişim olup olmadığını ortaya koyma amacıyla yapılan t testi sonucunda kız ve erkekler öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarında anlamlı bir değişimin olmadığı ortaya çıkmıştır (t= .66; p > .05). Psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarında evde büyükbaba ve büyükanne ile yaşama durumuna göre anlamlı bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır (t= -1,09; p > .05). Psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarında büyükbaba veya büyükannenin yaşama durumuna göre anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir (t= -2,76; p < .05). Büyükbaba ve büyükannesi hayatta olmayan psikolojik danışman adaylarının puan ortalamaları ($\bar{X} = 152,10$) büyükbaba veya büyükannesi hayatta olan psikolojik danışman adaylarının puan ortalamasından ($\bar{X} = 139,27$) yüksektir. Psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarında evde yaşlı bireyler ile yaşamayı isteme değişkenine göre anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir (t= 5,33; p < .05). Evde yaşlı bireyler ile yaşamayı isteyen psikolojik danışman adayların puan ortalamalarının ($\bar{X} = 155,70$) yaşlı bireyler ile yaşamayı istemeyen psikolojik danışman adayların puan ortalamalarından ($\bar{X} = 135,27$) yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

2. Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarının sınıf düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, yaşanılan yer ve sahip olunan aile yapılarına göre anlamlı bir değişim olup olmadığını ortaya koyma amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova) yapılmıştır. Gerçekleştirilen Anova analizine ilişkin sonuçlar Tablo 2 ve Tablo 3'te belirtilmiştir.

Tablo 2. Psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarının sınıf düzeyi, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyine ilişkin Anova sonuçları

Sınıf Düzeyi	F, $\bar{X}$ ve SS			Anova Sonuçları					
	N	$\bar{X}$	SS	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
1. sınıf	33	143,21	18,73	Gruplar arası	6178,43	3	2059,48	3,97	.009*
2. sınıf	29	149,90	24,59	Gruplar içi	71622,40	138	519,00		
3. sınıf	22	149,36	27,95	Toplam	77800,82	141			
4. sınıf	58	134,66	21,79						
Toplam	142	142,04	23,49						

Anne Eğitim Düzeyi	F, $\bar{X}$ ve SS			Anova Sonuçları					
	N	$\bar{X}$	SS	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
İlkokul	83	140,94	21,71	Gruplar arası	1585,59	3	528,53	.96	.415
Ortaokul	17	139,65	25,41	Gruplar içi	76215,23	138	552,28		
Lise	23	140,78	28,87	Toplam	77800,82	141			
Üniversite	19	150,47	22,22						
Toplam	142	142,04	23,49						

Baba Eğitim Düzeyi	F, $\bar{X}$ ve SS			Anova Sonuçları					
	N	$\bar{X}$	SS	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
İlkokul	41	142,29	24,11	Gruplar arası	329,24	3	109,75	.20	.899
Ortaokul	23	144,26	19,72	Gruplar içi	77471,59	138	561,39		
Lise	39	139,79	23,83	Toplam	77800,82	141			
Üniversite	39	142,69	25,18						
Toplam	142	142,04	23,49						

p* < .05

Tablo 2 ye bakıldığında psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarında sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir (F= 3,97; p < .05). Bu farklılaşmanın hangi sınıf düzeyinden meydana geldiğini belirlemek amacıyla varyanslar homojen olarak dağıldığından Post-hoc Tukey testi yapılmıştır. 2. sınıfta öğrenim gören psikolojik danışman adaylarının puan ortalamaları ($\bar{X} = 149,90$) 4. sınıfta öğrenim gören psikolojik danışman adaylarının puan ortalamalarından ($\bar{X} = 134,66$) yüksektir. 2. Sınıfta öğrenim gören bireylerin 4. Sınıfta öğrenim görenlere göre yaşlılara yönelik daha olumlu bir tutumunun olduğu söylenebilir. Psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumları anne eğitim düzeyi (F= .96; p > .05) ve baba eğitim düzeyine göre (F= .20; p > .05) ise anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 3. Psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarının yaşanılan yer ve sahip olunan aile yapılarına ilişkin Anova sonuçları

		F, $\bar{X}$ ve SS değerleri			Anova Sonuçları				
Yaşanılan Yer	N	$\bar{X}$	SS	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
İl	90	140,88	24,56	Gruplar arası	3475,91	2	1737,96	3,25	.042*
İlçe	30	150,70	20,76						
Köy	22	134,95	19,72	Gruplar içi	74324,91	139	534,71		
Toplam	142	142,04	23,49	Toplam	77800,82	141			

		F, $\bar{X}$ ve SS değerleri			Anova Sonuçları				
Sahip Olunan Aile Yapısı	N	$\bar{X}$	SS	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
Çekirdek aile	103	144,38	23,76	Gruplar arası	2425,02	2	1212,51	2,24	.111
Geniş aile	33	137,15	21,48						
Parçalanmış Aile	6	128,67	24,62	Gruplar içi	75375,81	139	542,27		
Toplam	142	142,04	23,49	Toplam	77800,82	141			

*p < .05

Tablo 3 incelendiğinde psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarında yaşanılan yere anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır (F= 3,25; p < .05). Bu farklılaşmanın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için varyanslar homojen olarak dağıldığından Post-hoc Tukey testi yapılmıştır. İlçede yaşayan psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumları puan ortalamalarının ($\bar{X}$ =150,70) köyde yaşayan psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumları puan ortalamalarından ($\bar{X}$ = 134,95) yüksektir. İlçede yaşayan psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarının köyde yaşayan psikolojik danışman adayların yaşlılara yönelik tutumlarından daha olumlu olduğu söylenebilir. Psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumları sahip olunan aile yapısına göre anlamlı bir farklılaşma göstermemektedir (F= 2,24; p > .05).

Tartışma Sonuç Ve Öneriler

Bu araştırmada psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumları incelenmiştir. Bu araştırmaya benzer olarak Ercan (2021) tarafından yapılan araştırmada psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarının olumlu olduğu ortaya konmuştur. Bu araştırmada psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı bulunmuştur. Bu araştırma sonucuna benzer başka araştırmalar da bulunmaktadır (Adıbelli vd., 2013; Çakmak, 2022; Danış vd., 2022; Darling vd., 2018; Duyan & Koç, 2013; Kaker vd., 2016; Yüce vd., 2020).

Aynı şekilde Bayraktar vd. (2015) yaptıkları çalışmada Hemşirelik ve Beden Eğitimi öğrencilerinin yaşlılara karşı tutumlarının cinsiyete göre anlamlı bir değişim göstermediğini bulmuştur. Yaşlılara yönelik tutumun cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olduğunu gösteren araştırmalar da bulunmaktadır. Güven vd. (2012) kız bireylerin yaşlılara karşı tutumlarının olumlu olduğunu bulmuştur. Bakırhan vd. (2017) kadınların yaşlılara yönelik tutumlarının erkeklerden daha olumlu olduğu sonucu ortaya koymuştur. Bu araştırmanın sonucunun literatürle benzerlik taşıdığı görülmektedir. Her iki cinsiyetten bireylerin puanları arasında anlamlı bir farklılık olmaması, kültürel özellikler, benzer yaşam koşullarına sahip olma gibi faktörlerden kaynaklanabilir. Bu çalışmada psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarının evde yaşlı bireyler ile yaşama durumuna göre anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı bulunmuştur. Bu araştırma sonucuna benzer olarak Çakmak vd. (2022) sağlık bakım hizmetleri öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının yaşlı birey ile birlikte yaşama durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucunu bulmuştur. Bununla birlikte yaşlı bireyler ile yaşayan kişilerin yaşlılara yönelik tutumlarının daha olumlu olduğunu gösteren araştırmaların olduğu görülmektedir (Ayaz Alkaya & Birimoğlu Okuyan, 2017; Usta vd., 2012). Pehlivan ve Vatansever (2019) tarafından yapılan çalışmada yaşlılar ile birlikte yaşayan hemşirelerin yaşlılara karşı olumlu tutumlarının olduğu sonucu ortaya konmuştur. Bireylerin yaşlı bireylere yönelik tutumlarında sahip olunan kültürel özellikler, aile yapıları, eğitim düzeyi, ekonomik faktörler etkili olmaktadır (Akdemir vd., 2007; Ercan, 2021). Psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarının evde yaşlı bireyler ile yaşama arasında anlamlı bir farklılığın görülmemiş olmasında, bireylerin benzer aile yapılarına, eğitim düzeylerine, ekonomik koşullara sahip olmalarının etkili olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada büyükbaba veya büyükannesi hayatta olmayan psikolojik danışman adaylarının yaşlılara karşı olumlu tutumlarının olduğu bulunmuştur. Bu araştırma sonucundan farklı olarak Pehlivan ve Vatansever (2019) yaşlı yakın varlığı olan hemşirelerin yaşlılara karşı olumlu tutumlarının olduğunu bulmuştur. Öte yandan Koç (2017) ailede yaşlı kişi olması ile yaşlılara karşı tutum arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucunu ortaya koymuştur. Bu çalışmada evde yaşlı bireyler ile yaşamayı isteyen psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik olumlu bir tutuma sahip olduğu bulunmuştur. Bu araştırma sonucundan farklı bir şekilde Akbal (2018) evde yaşlı birey ile yaşamayı istemeyen hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutum puanlarının daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Bu çalışmada psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir değişim gösterdiği bulunmuştur. 2. Sınıfta öğrenim gören psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutum puanlarının, 4. Sınıfta öğrenim gören psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutum puanlarından yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. 2. sınıftaki psikolojik danışman adaylarının 4. sınıflara göre yaşlılara yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu söylenebilir. Bu araştırmanın sonuçlarıyla benzer olarak sınıf düzeyinin yaşlılara yönelik tutumu etkilediğine yönelik araştırmalar bulunmaktadır (Demiray Dal & Yılmaz, 2013; Dikmen, 2022; Şahin & Erdem, 2017). Koca (2017) tarafından sağlık yüksekokulu öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının belirlenmesine yönelik yapılan çalışmada sınıf düzeyi ile yaşlılara yönelik tutum arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu ve 3. sınıfta eğitim gören bireylerin yaşlılara yönelik 4. sınıfta eğitim gören öğrencilerden olumlu bir tutuma sahip olduğu bulunmuştur. Bu araştırmanın sonuçlarından farklı olarak sınıf düzeyi ile yaşlılara yönelik tutum arasında anlamlı bir değişimin olmadığını gösteren araştırmalar da bulunmaktadır

(Adıbelli vd., 2013; Danış vd., 2022; Yüce, 2020). Alt sınıf düzeylerinde yaşlılara yönelik tutumun daha olumlu olmasında son sınıf öğrencilerinin okulun bitmesi, sınava hazırlık gibi stresli yaşam olaylarına sahip olmaları ve dolayısıyla bunun da diğer bireylere karşı tutumda etkili olduğu ifade edilebilir. 2. sınıf gibi ara sınıflarda üniversite yaşamının ortalarında olmaları, yaşamlarında daha çok heyecana sahip olmaları, sosyal ilişkilerin daha fazla olması yaşlı bireylere karşı da daha olumlu tutumun meydana gelmesini sağlamış olabilir. Bu çalışmada psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarının anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir değişim göstermediği ortaya konmuştur. Bu araştırma sonuçlarıyla benzer başka araştırmalar bulunmaktadır (Akbal, 2018; Koca, 2017). Yazıcı vd. (2016) tarafından sağlık yüksekokulu öğrencileri ile yapılan çalışmada yaşlılara yönelik tutumda anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulunmuştur. Bu çalışmada psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarının baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı bulunmuştur. Bu araştırma sonucuna benzer başka araştırmalar da bulunmaktadır (Akbal, 2018; Elbi vd., 2015). Bunun yanında bu araştırma sonucundan farklı olarak Koca (2017) baba eğitim düzeyi yüksekokul olan öğrencilerin yaşlılara yönelik tutum puanlarının baba eğitim düzeyi ilköğretim olan öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucunu bulmuştur.

Bu çalışmada psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarının yaşanılan yere anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. İlçede yaşayan psikolojik danışman adaylarının yaşlılara karşı tutumlarının, köyde yaşayan psikolojik danışman adaylarına göre daha olumlu olduğu bulunmuştur. Başka bir ifadeyle ilçede yaşayan psikolojik danışman adayları, köyde yaşayan psikolojik danışman adaylarına göre yaşlılara karşı daha olumlu bir tutum içerisindedirler. Bu araştırma sonucuna benzer başka araştırmalar bulunmaktadır (Yazıcı vd., 2016). Bu araştırma sonucundan farklı bir şekilde yaşlılara yönelik tutumun yaşanılan yere göre anlamlı bir değişim göstermediğini ortaya koyan araştırmaların da olduğu görülmektedir (Atasoy, 2020; Bayraktar vd., 2015; Koca, 2017; Tuncer, 2019; Uzun vd., 2015). Küçük yerlerde genellikle bireyler genellikle aile içinde bir arada yaşamaktadırlar ve daha fazla iletişim kurmaktadır. Bunun yanında köylerde genellikle geniş aile şeklinde yaşıyor olması, yaşlı bireylerle sürekli olarak bir arada bulunmasından dolayı bazı iletişim sorunları da meydana gelebilmektedir. Bundan dolayı ilçe şartlarının hem küçük olması, hem de köy ile etkileşimin daha fazla olmasından dolayı, ilçede yaşayanların yaşlılara yönelik daha olumlu bir tutumunun olduğu söylenebilir (Atasoy, 2020). Bu çalışmada psikolojik danışman adaylarının yaşlılara yönelik tutumlarının aile yapılarına göre anlamlı bir değişim göstermediği belirlenmiştir. Bu araştırma sonucuna benzer başka araştırmalar bulunmaktadır (Bayraktar vd., 2015; Köse vd., 2015; Mancılık, 2015; Tuncer, 2019). Demir (2021) tarafından tıp fakültesi öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının incelendiği çalışmada, öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının aile yapılarına göre anlamlı bir değişim göstermediği ortaya çıkarılmıştır. Bunun yanında bu araştırma sonucundan farklı bir şekilde yaşlılara yönelik tutumun aile yapılarına göre anlamlı bir farklılaşma olduğunu gösteren araştırmalar da yer almaktadır (Atasoy, 2020; Kaçan, 2018). Koca (2022) tarafından sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının incelendiği çalışmada, çekirdek ailede yaşayan bireylerin geniş ailede yaşayanlara göre yaşlılara karşı tutumlarının daha olumlu olduğu ortaya konmuştur.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma için etik kurul izni Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 25/11/2022 tarih ve 10 numaralı kararı ile alınmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale yazarları aralarında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan eder.

Kaynakça

- Adıbelli, D., Türkoğlu, N., & Kılıç, D. (2013). Öğrenci hemşirelerin yaşlılığa ilişkin görüşleri ve yaşlılara karşı tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 6(1), 2-8.
- Akbal, Y. (2018). *Hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yakın Doğu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Akdemir, N., Çınar, F. İ., & Görgülü, Ü. (2007). Yaşlıların algılanması ve yaşlı ayrımcılığı. *Turkish Journal of Geriatrics*, 10, 215-222.
- Altay, B., & Aydın, T. (2014). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 12(1), 11-18.
- Altay, B., & Aydın, T. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 12(1), 11-18. <https://doi.org/10.26466/opus.337355>
- Atasoy, İ. (2020). Hemşirelik bölümü öğrencileri ile mühendislik bölümü öğrencilerinin yaşlılığa ilişkin görüşleri ve yaşlılara karşı Tutumları. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 13(1), 10-18.
- Ayaz Alkaya, S., & Birimoğlu Okuyan, C. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı bireylere yönelik tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(1), 43-52. <https://doi.org/10.46414/yasad.551113>
- Bakırhan, S., Özkeskin, M., Reyhanoğlu, D. A., & Gülpınar, D. (2017). Analysis of the attitudes and approaches of the physiotherapy and rehabilitation students towards the elderly. *Turkish Journal of Geriatrics/Türk Geriatri Dergisi*, 20(2), 125-134.
- Bahar, A. (2005). *Huzurevinde yaşayan yaşlıların anksiyete ve depresyon düzeylerinin belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Bayraktar, D., Yılmaz, H., & Khorshid, L. (2015). Hemşirelik ve beden eğitimi öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının incelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 31(3), 68-80.
- Beğer, T., & Yavuzer, H. (2012). Yaşlılık ve yaşlılık epidemiyolojisi. *Klinik Gelişim Dergisi*, 25(3), 1-3.
- Bıyıklı, G. (2020). *Yaşlılıkta içselleştirilmiş damgalanma ve sosyal desteğin iyilik durumu ve depresyon ile ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Bulduk, E. Ö. (2014). Yaşlılık ve toplumsal değişim. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 182(182), 53-60.
- Buz, S. (2015). Yaşlı bireylere yönelik yaşlı ayrımcılığı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(53), 268-278. <https://doi.org/10.17755/esosder.89453>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2019). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- 1034 | Can, R., Işık, M. T., Erenoğlu, R., Tambağ, H., & Halidi, G. (2019). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu yaşlı bakımı bölümünde okuyan öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Türkiye Biyoetik Dergisi*, 6(1), 13-25. <https://doi.org/10.5505/tjob.2019.30306>
- Canatan, A. (2018). Gerontolojiye giriş. İçinde A. Canatan ve E. Özmete (Eds.), *Temel gerontoloji* (ss. 14-24). Hedef CS Basım Yayın.

- Ceylan, H. (2015). *Yaşlılık ve refah devleti*. Açılım Kitap.
- Civitçi, N., & Arıcioğlu, A. (2012). Helping styles and personality traits based on the five-factor theory of counselor candidates. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 78-96.
- Çakmak, H. S. G. (2022). Öğrencilerinde psikolojik sağlamlık ve yaşlı bireye tutum arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(3), 62-68. <https://doi.org/10.53493/avrasyasbd.1098820>
- Çöllü, E. F., & Öztürk, Y. E. (2006). Örgütlerde inançlar-tutumlar, tutumların ölçüm yöntemleri ve uygulama örnekleri, bu yöntemlerin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 9, 373-04.
- Dalcalı, B. K., & Özyürek, A. (2019). Yaşlı bakım bölümü öğrencilerinin kişisel değer tercihlerine göre yaşlıya yönelik tutumları. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 12(1), 1-7.
- Danış, M. Z. (2011). Yaşlılık, yoksulluk ve yalnızlık. https://gebam.hacettepe.edu.tr/sosyal_boyut/yaşlılık_yoksuluk_yalnızlık.pdf
- Danış, M. Z., Efe, F., Güneş, Ö., & Bülbül, S. (2022). Sakarya üniversitesi öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının incelenmesi. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 168-183.
- Demir, B. (2021). *Ege üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinin covid-19 pandemisine yönelik anksiyetelerinin yaşlılara yönelik tutumlarıyla ilişkisinin değerlendirilmesi* (Tıpta Uzmanlık Tezi). Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı.
- Demiray, T., & Dal Yılmaz, Ü. (2017). Opinions of the nursing students on ageism. *İstanbul Med J*, 18(1), 7-12. <https://doi.org/10.5152/imj.2017.02997>
- Demir- Dikmen, R. (2022). Yaşlı bakımı öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Geriatik Bilimler Dergisi*, 5(3), 81-89. <https://doi.org/10.47141/geriatrik.1200832>
- Duran, Ş. (2018). *Lise öğrencilerinin problem çözmeye yönelik inançları ve akademik öz yeterlik algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Duyan, V., & Gelbal, S. (2013). Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nin bir grup üniversite öğrencisi üzerinde Türkçeye uyarlama çalışması. *Turkish Journal of Geriatrics*, 16(2), 202 – 209.
- Duyan, V., & Koç, N. E. (2019). Aile, çalışma ve sosyal hizmetler bakanlığına bağlı kuruluşlarda görev yapan meslek elemanlarının yaşlılara yönelik tutumlarının belirlenmesi: Ankara örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(45), 827-856. <https://doi.org/10.21560/spcd.v19i50781.434394>
- Elbi, H., Altan, S., Rahman, S. B., Özyurt, B., Şahin, S., & Çam, F. (2015). Tıp fakültesi öğrencilerinin yaşlılara karşı tutumları. *Turkish Journal of Geriatrics*, 18, 299-304.
- Er, D. (2009). Psikososyal açıdan yaşlılık. *Fırat Sağlık Hizmetleri*, 4(11), 131-142.
- Ercan, L. (2021). Psikolojik danışman adaylarının yaşlılık ve yaşlılara yönelik hizmetlere yönelik görüşleri. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 7(35), 30-40. <https://doi.org/10.31589/JOSHAS.500>
- Eyüboğlu, C., Şişli, Z., & Kartal, M. (2012). Yaşam döngüsünde yaşlılığın psikolojik boyutu. *Turkish Family Physician*, 3(1), 18-22.

- Feldman, R. S. (2021) (Ed). *Yaşam boyu gelişim keşfi* (Çev. C Şahin). Nobel Yayınları.
- George, D., & Mallery, P. (2016). *IBM SPSS statistics 26 step by step: A simple guide and reference*. Routledge.
- Gümüšoğlu, F. (2019). *Hemşirelerin yaşlı hastalara karşı tutumlarının ve bakım davranışlarının değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Güven, Ş., Muz, G. U., & Ertürk, N. E. (2012). Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı değişkenlerle ilişkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(2), 99-105.
- Hanson, R. M. (2014). Is elderly care affected by nurse attitudes? A systematic review. *British Journal of Nursing*, 23(4), 225-229. <https://doi.org/10.12968/bjon.2014.23.4.225>
- Ivey, A. E., Ivey, M. B., Myers, J. E., & Sweeney, T. J. (2005). *Developmental counseling and therapy. Promoting wellness over the lifespan*. Houghton Mifflin Company.
- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum algı iletişimi*. Beykent Üniversitesi Yayınevi.
- Kaçan, H., Dibekli, E., & Akkan, K. (2018). Toplumda yaşayan bireylerin yaşlı ayrımcılığı tutum düzeylerinin incelenmesi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 11(2), 8-15.
- Kail, R. V., & Cavanaugh, J. C. (2008). *Human development: A life-span view*. (5th edition). Cengage Learning.
- Kaker, D. J., Ovsenik, M., & Zupancic, J. (2016). Attitudes of social gerontology and physiotherapy students towards the elderly. *Organizacija*, 49(1), 32-41. <https://doi.org/10.1515/orga-2016-0002>
- Koca, E. (2022). *Sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumları ile empati düzeylerinin belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Koç, N. E. (2017). *Sosyal hizmetler alanında çalışan profesyonellerin yaşlılığa karşı tutumlarının ve geriatrik yetkinliklerinin belirlenmesi: Ankara örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kogan, N. (1961). Attitudes toward old people: The development of a scale and an examination of correlates. *J Abnorm Soc Psychol*, (64), 44-54. <https://doi.org/10.1037/h0048053>
- Köse, G., Ayhan, H., Taştan, S., İyigün, E., Hatipoğlu, S., & Açikel, C. H. (2015). Sağlık alanında farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 57, 145-151. <https://doi.org/10.5455/gulhane.152591>
- Kumcağız, H., Çelik, S., Barut, Y., & Koçyiğit, M. (2013). Psikolojik danışman adaylarının cinsel sağlık eğitimi dersine ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(3), 227-242.
- Küçük, L. (2016). Yaşlı ayrımcılığı. *Türkiye Klinikleri J Psichiatri Nurs-Special Topics*, 2(1), 60-66.
- Lee, Y. S., Shin, S. H., & Greiner P. A. (2015). Can education change attitudes toward aging? A quasi-experimental design with a comparison group. *Journal of Nursing Education and Practice*, 5(9), 90-99. <https://doi.org/10.5430/jnep.v5n9p990>

- Mancılık, A. (2015). *Sosyal hizmet öğrencilerinin müracaatçı olarak yaşlılarla çalışma ve yaşlılara yönelik tutumlarının belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Officer, A., Thiyagarajan, J. A., Schneiders, M. L., Nash, P., & De La Fuente-Nunez, V. (2020). Ageism, healthy life expectancy and population ageing: How are they related? *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 17(9), 3159. <https://doi.org/10.3390/ijerph17093159>
- Onur, B. (2011). *Gelişim psikolojisi yetişkinlik, yaşlılık, ölüm*. İmge.
- Önder- Erol P, (2009). Social construction of old age among university students in Turkey. *Sincronia*, 13, 1-16.
- Önder- Erol P, (2011). Sosyolojik perspektiften demografik yaşlanma: Toplumsal, ekonomik ve politik alanlarda yaşlı failliği. *Sosyoloji Dergisi*, 25, 141-147.
- Özdemir, Ö., & Bilgili, N. (2014). Sağlık hizmetlerinde yaşlı ayrımcılığı. *Gülhane Tıp Dergisi*, 56(2), 128-131. <https://doi.org/10.5455/gulhane.32088>
- Özdoğan, M. A. (2022). *Yaşlılık, sosyal medya ve din* (Yayımlanmamış doktora tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pehlivan, S., & Karadakovan, A. (2013). Yaşlı bireylerde fizyolojik değişiklikler ve hemşirelik tanınması. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(3), 385-395.
- Pehlivan, S., & Vatansever, N. (2019). Hemşirelerin yaşlılara yönelik tutumları ve etkileyen faktörler. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 45(1), 47-53. <https://doi.org/10.32708/uutfd.468622>
- Peterson, L., & Ralston, M. (2017). Valued elders or societal burden: Cross-national attitudes toward older adults. *International Sociology*, 32(6), 731-754. <https://doi.org/10.1177/0268580917726943>
- Sevil, H. T. (2005). *Yaşlılığın sosyal anatomisi*. SABEV.
- Sucu, N. (2019). Yaşlılara göre “yaşlılık” ve yaşlılar etkileyen sosyal değişimler. *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 66-81.
- Şahin, H., & Erdem, Y. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumunun belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (1), 219-232.
- Şentürk, U. (2020). *Yaşlılık sosyolojisi* (2. Baskı). Dora Basım Yayın.
- Tereci, D., Turan, G., Kasa, N., Öncel, T., & Arslansoyu, N. (2016). Yaşlılık kavramına bir bakış. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 16(1), 84-116.
- Tezcan, S., & Seçkiner, P. (2012). *Türkiye’de demografik değişim; yaşlılık perspektifi*. Palme Yayıncılık.
- Tomanbay, İ. (2002). Sosyal rehabilitasyon-sosyal geriatri. İçinde Y. Gökçe Kutsal (Ed.), *Geriatri* (ss. 248-259). Turgut.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2021). İstatistiklerle yaşlılar. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2020-37227>
- Tuncer, Y. (2019). *Huzurevi çalışanlarının yaşlılara yönelik tutumlarının sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi: İstanbul Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Ucun, Y., Mersin, S., & Öksüz, E. (2015). Gençlerin yaşlı bireylere karşı tutumu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37), 1143-1149. <https://doi.org/10.17719/jisr.20153710677>
- Ustaahmetoğlu, E. (2013). Ünite 7, Tutumlar. İçinde B. Candan (Ed.), *Tüketici davranışları* (ss. 1-25). Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Yayınları.
- Usta, Y. Y., Demir, Y., Yönder, M., & Yıldız, A. (2012). Nursing students' attitudes toward ageism in Turkey. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 54(1), 90-93. <https://doi.org/10.1016/j.archger.2011.02.002>
- Weiten W. (2010). *Psychology themes & variations* (8th ed.). Cengage Learning.
- Yazıcı, R. (1994). *Yaşlı bireylerin ölüm kaygısı ve bunun günlük yaşam aktivitelerine olan etkisinin araştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yazıcı, S. Ö., Kalaycı, I., Kaya, E., & Tekin, A. (2016). Sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 601-614. <https://doi.org/10.21547/jss.256713>
- Yıldız, M. (2012). Bağlanma kuramı açısından yaşlılık dönemine genel bir bakış. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(1), 1-30.
- Yılmaz, E., & Özkan, S. (2010). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 3(2), 35-53.
- Yumurtacı, A. (2013). Demografik değişim: psikososyal ve sosyoekonomik boyutlarıyla yaşlılık. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(6), 9-31.
- Yun, R. J., & Lachman, M. E. (2006). Perceptions of aging in two cultures: Korean and American views on old age. *Journal of cross-cultural gerontology*, 21(1), 55-70. <https://doi.org/10.1007/s10823-006-9018-y>
- Yüce, G. E. (2020). Sağlık hizmetleri alanında öğrenim gören öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının belirlenmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 8(2), 208-218. <https://doi.org/10.33715/inonusaglik.715353>

